

УДК 004.738.1:027.7:378.4(477.63-22)

DOI: [http://dx.doi.org/10.18524/2304-1447.2019.2\(22\).180337](http://dx.doi.org/10.18524/2304-1447.2019.2(22).180337)

Грамм Олена Миколаївна,

завідувачка відділу обслуговування
бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету
пр. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, 500086, Україна
тел.: (0564) 70 13 39
e-mail: aleashka72@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5965-3100

Кравченко Олена Миколаївна,

заступник директора бібліотеки
Криворізького державного педагогічного університету
пр. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, 500086, Україна
тел.: (0564) 70 13 39
e-mail: olenakravchenko@ukr.net
ORCID: 0000-0002-3731-4324

Лебедюк Олена Олександрівна,

завідувачка відділу інформаційних технологій та комп'ютерного забезпечення
бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету
пр. Гагаріна, 54, м. Кривий Ріг, 500086, Україна
тел.: (0564) 70 13 39
e-mail: olenalebeduk9@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6747-7693

**ЕЛЕКТРОННІ РЕСУРСИ БІБЛІОТЕКИ ЯК ЗАСІБ НАДАННЯ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ПОСЛУГ (ІЗ ДОСВІДУ РОБОТИ
КНИГОЗБІРНІ КДПУ)**

У статті розглянуто зміст та роль web-сторінки бібліотеки Криворізького державного педагогічного університету, подано аналіз її структури та рубрик. Висвітлено зміни, які відбуваються в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні користувачів за допомогою Інтернет-ресурсів. Розкрито основні проблеми щодо розповсюдження електронних джерел інформації та подано шляхи їх розв'язання.

Ключові слова: бібліотека закладу вищої освіти, web-сайт бібліотеки, web-сторінка бібліотеки, бібліотечно-інформаційне обслуговування, електронні ресурси, електронні послуги, репозитарій, електронний каталог.

Бібліотека закладу вищої освіти як частина культурного, освітнього і виховного процесу відтворює духовні цінності через читання, системне використання джерел інформації й розповсюдження знань. Саме тому вільний доступ

до цих джерел є неодмінною умовою її ефективної роботи. Вільний доступ до ресурсів – це не просто одна з форм організації використання бібліотечного фонду, це, насамперед, свобода вибору користувачем з усіх ресурсів, послуг і можливостей книгозбірні.

Офіційне визнання необхідності підтримки Руху Відкритого Доступу з'явилося у Будапештській ініціативі відкритого доступу, яка була оприлюднена у лютому 2002 р. Згодом ідея відкритого доступу була підтримана громадськістю за допомогою Бетесдинської заяви про відкритий доступ до публікацій у червні 2003 р. та шляхом підписання Берлінської декларації про відкритий доступ до наукових та гуманітарних знань у жовтні 2003 р. Згідно з нею, автори та правовласники дарують усім користувачам вільне, необмежене право доступу та дозвіл на копіювання, використання, передачу та публічну демонстрацію, а також на поширення роботи в електронній формі для будь-яких законних цілей з відповідним зазначенням авторства, а також право на виготовлення невеликої кількості друківаних копій для свого особистого використання [1].

Сучасна роль бібліотеки, як загальнодоступного центру інформації та знань, полягає у створенні рівних можливостей усім категоріям користувачів працювати з електронним бібліотечним фондом, надавати відкритий доступ до всесвітніх наукових, освітніх, художньо-культурних електронних ресурсів. Створення яких, на думку О. Спіфанової, є одним із пріоритетних напрямів розвитку бібліотек вищів та безумовно пов'язане з удосконаленням бібліотечних web-сайтів, які виконують роль навігаторів у світі наукової інформації, надають доступ до ресурсів віддаленим користувачам [2].

Діяльність бібліотек закладів вищої освіти спрямована на найбільш повне забезпечення реалізації інноваційних тенденцій сучасної освіти, покращення якості обслуговування читачів, задоволення їх запитів, у тому числі, шляхом подальшого впровадження новітніх технологій у бібліотечно-інформаційні процеси, формування та використання інформаційних ресурсів. Необмежений доступ до Інтернету відкрив перед книгозбірнями нові можливості, а саме: надав користувачам вільний доступ до вітчизняного та світового інформаційного простору, дав змогу використовувати бібліографічні, реферативні та повнотекстові БД інших бібліотек.

У сучасних умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій перше уявлення про бібліотеку закладу вищої освіти користувачі отримують саме через її web-сайт. Його використання дозволяє зробити книгозбірню відкритою для кожного потенційного користувача, значно розширити коло споживачів та послуг і, таким чином, зайняти провідне місце в світовій інформаційній інфраструктурі [4]. Створення web-сайту, «сторінки» в Інтернеті значно підвищує престиж бібліотеки, адже інформація про книгозбірню розповсюджується у всесвітній мережі, розширюється кількість її реальних і потенційних користувачів. Бібліотечний сайт презентує й рекламує всі аспекти бібліотечної діяльності та різноманіття її контенту.

Бібліотечний web-сайт має на меті:

- рекламувати послуги та фонди;
- здійснювати доступ до власних та зовнішніх ресурсів;
- забезпечувати комфортність в обслуговуванні;
- пропонувати нові форми обслуговування користувачів.

На думку дослідника І. І. Матвейко, базовими принципами, на яких ґрунтується організація web-сайту бібліотеки університету, є:

- інформативність;
- достовірність, з регулярним оновлюванням інформації;
- функціональність;
- доступність для користувачів;
- привабливість й простота навігації [3].

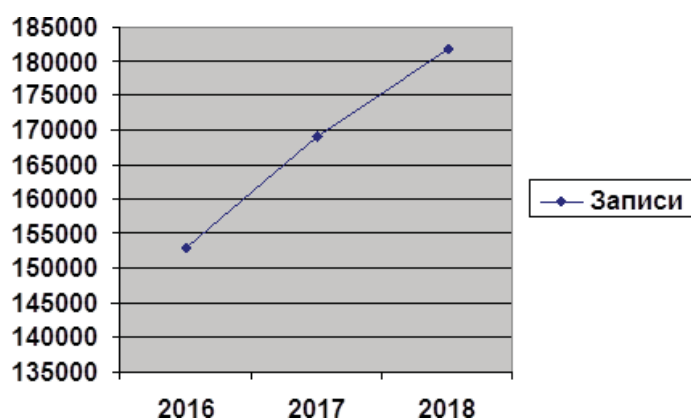
Внаслідок удосконалення та оптимізації структури web-сторінки книгозбірні КДПУ вона набула сучасного вигляду. Основні напрямки діяльності бібліотеки представлено розділами: про бібліотеку (історія бібліотеки, положення про бібліотеку, правила користування, структура, години роботи, анонси і оголошення, архів новин); електронний каталог; репозитарій; ресурси (фонд, довідково-пошуковий апарат, бібліографічна продукція, віртуальні виставки, нові надходження, буктрейлери, електронні журнали); послуги (визначення індексів УДК, оформлення бібліографічного списку літератури, віртуальна бібліографічна довідка, електронна доставка документів, науковцям); діяльність (науково-методична діяльність, краєзнавча діяльність, інформаційно-бібліографічна діяльність, культурно-просвітницька діяльність); Інтернет-ресурси; контакти.

Структура web-сторінки має кілька рівнів, а інформаційні ресурси згруповано за видами діяльності. Насамперед, максимально повно надано доступ до власних інформаційних ресурсів: електронного каталогу, нових надходжень, матеріалів конференцій і семінарів, які проводила бібліотека, наукових публікацій співробітників.

З року в рік зростає кількість записів в електронному каталозі (ЕК). Найголовнішою базою даних (БД) на сайті є електронний каталог, який відображає весь активний фонд бібліотеки, включаючи аналітичний опис періодичних видань. Складовою частиною ЕК є БД «Персоналії», де пропонується інформація про видатних учених, діячів культури і мистецтва. На основі ЕК створено більшість власних БД, списків літератури різноманітної тематики.

Обсяг записів в електронному каталозі (2016–2018 рр.)

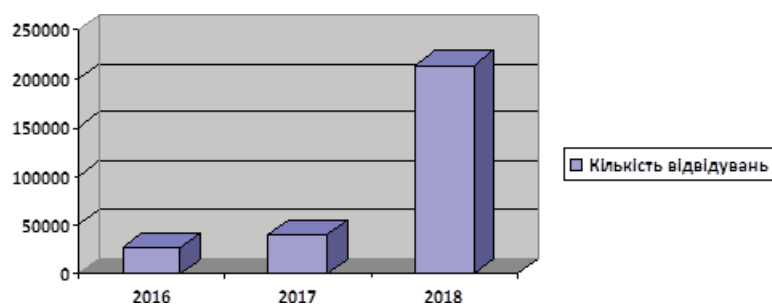
Рік	Обсяг
2016	153050
2017	169188
2018	181679

Констатуємо, що відвідуваність web-сторінки нашої бібліотеки значно різниться з попередніми роками. Кількість відвідувань web-порталу книгозбірні у 2018 р. збільшилася у 5 разів (у порівнянні з 2017 р.). Це зумовлено регулярним оновленням контенту, активізацією поповнення інституційного репозитарію, удосконаленням якості наповнення інформаційних ресурсів бібліотеки (нові надходження, бібліографічна продукція, нові послуги, репортажі-звіти про культурно-масові заходи, посилання на безкоштовні електронні бібліотеки, відкриті архіви періодичних видань, інші електронні інформаційні ресурси відкритого доступу).

**Динаміка відвідувань web-сторінки бібліотеки КДПУ
(2016–2018 рр.)**

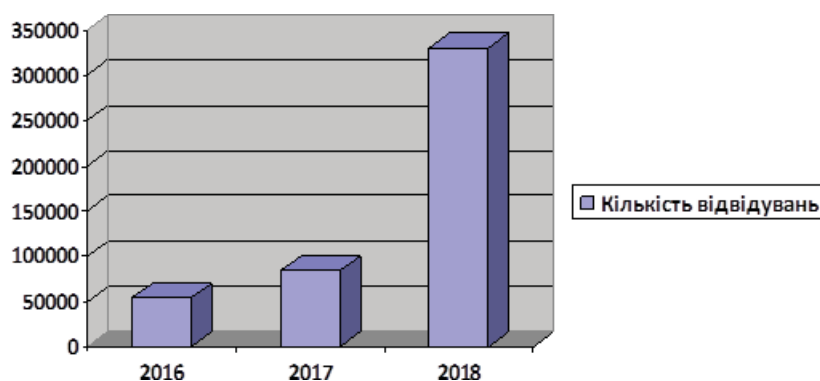
Рік	2016	2017	2018
Кількість відвідувань	26 946	39 685	214 462

Сучасний ЕК бібліотеки – основа подальшого розвитку інформаційних технологій, гарантія якісного обслуговування користувачів. Кількість довідок та консультацій, виконаних за допомогою ЕК, щорічно зростає. На допомогу навчальному процесу, до дня фахівця готуються інформаційні списки літератури, письмові довідки для інформування в системі ВРІ і ДОК із використанням електронної пошти.

**Кількість звернень до web-ресурсів бібліотеки
(web-сторінки, електронного каталогу, інституційного репозитарію)
2016–2018 рр.**

Кількість відвідувань	2016	2017	2018
Усього	54 041	83 956	330 692

Збільшення кількості звернень (на 75% у порівнянні з 2017 р.) наочно демонструє підвищений попит саме на електронні ресурси книгозбірні, що є одним із перспективних та пріоритетних напрямків розвитку бібліотеки.

Розділ «Культурно-просвітницька діяльність» знайомить користувачів із заходами, що відбуваються в бібліотеці, віртуальними виставками, розкриваючи та рекламує особливості просвітницької і освітньо-виховної роботи.

Бібліотека розміщує на web-сторінці Інтернет-навігатори по освітніх ресурсах, переліки передплачених періодичних видань; популяризує власну інформаційну продукцію; пропонує послуги «Віртуальна довідка» та «Індексування документів за УДК» (із 440 заіндексованих праць викладачів, здобувачів вищої освіти, за електронною послугою опрацьовано – 215 запитів).

Для зручності організовано доступ не тільки до власних, але і до зовнішніх Інтернет-ресурсів. У відповідних розділах web-сторінки створено точки доступу, прив'язані до інформаційних потреб користувачів. Приділено увагу ресурсам Інтернету, подано адреси різних web-серверів.

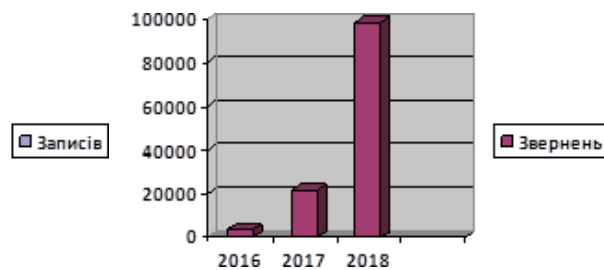
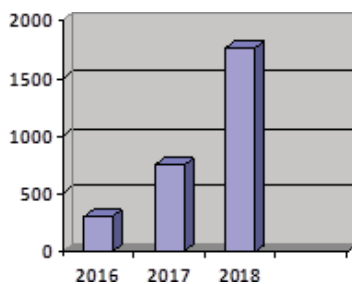
Створення та супровід web-сторінки вимагає постійної уваги та професійної компетенції працівників, які з нею працюють. Щоб зробити її цікавою та актуальною, такою, що професійно представляє бібліотеку засобом рекламних послуг та можливостей, необхідно уважно ставитися до кожного розділу, постійно удосконалювати дизайн, відкривати нові рубрики.

Працівники бібліотеки знайомляться з публікаціями в професійних періодичних виданнях за допомогою «Інтернет-дайджесту бібліотечного фахівця», який регулярно оновлюється.

Одним із напрямків розвитку електронних інформаційних ресурсів у системі вищої освіти є формування інституційних репозитаріїв, що дозволяє університетам створювати базу для подальшого висвітлення результатів наукової діяльності закладів вищої освіти, а також сприяти публікаційній активності науковців. Метою та завданням інституційного репозитарію є забезпечення місця та способу централізованого, довготривалого зберігання в електронному вигляді повних текстів документів, гарантуючи їх незмінність, а представлення наукової продукції у відкритому доступі в мережі Інтернет збільшить цитованість публікацій та результатів досліджень професорсько-викладацького складу і здобувачів вищої освіти.

Кількісні показники користування репозитарієм КДПУ

Рік	2016	2017	2018
Записів	305	750	1759
Звернень	3473	21574	98639

Вважаємо, що основними проблемами щодо розповсюдження інформації через web-сторінки бібліотек закладів вищої освіти є:

- недосконалість ресурсної бази бібліотеки;
- проблеми кадрового забезпечення;
- відсутність інтеграційної діяльності структурних підрозділів книгозбірні.

На наш погляд, для їх розв'язання буде доречним:

- забезпечення онлайн-доступу до зовнішніх баз даних;
- перерозподіл обов'язків бібліотечних фахівців;
- забезпечення співпраці відділів, координація бібліотечних процесів.

Сучасні підходи в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні базуються на вивченні специфіки інформаційних потреб, ступеня їх задоволення, рівня науково-інформаційної культури користувачів та передбачають створення індивідуалізованих систем обслуговування, які зможуть задовольнити запит будь-якого користувача. Це стає можливим завдяки впровадженню електронних технологій у бібліотечну практику. Глобальне й лавиноподібне наростання інформації, зміна засобів комунікацій та стрімке вторгнення цифрових технологій у сучасний світ призвело до радикальних змін усіх напрямів діяльності бібліотеки: від традиційного інструментарію до методів обслуговування, доступу до ресурсів і різних форм надання інформації.

Особливості інформаційних запитів сучасних користувачів бібліотеки свідчать, що попит на електронні інформаційні ресурси буде й надалі зростати. Кількісне і якісне збагачення структурованих добірок посилянь та Інтернет-дайджестів на web-сторінці залишається одним із перспективних методів задоволення інформаційних потреб користувачів бібліотеки КДПУ.

Список використаної літератури

1. Аксьонова Н. Д. Забезпечення вільного доступу до наукової інформації через бібліотечні веб-сайти / Н. Д. Аксьонова // Адаптація завдань і функцій наукової бібліотеки до вимог розвитку цифрових інформаційних ресурсів : матеріали Міжнар. наук. конф. (Київ, 8–10 жовт. 2013 р.). – Київ : НБУВ НАН України, 2013. – С. 118–120.
2. Єпіфанова О. Роль веб-сайту в бібліотечно-інформаційному обслуговуванні наукової бібліотеки Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля / О. Єпіфанова // Вісн. Львів. ун-ту. Серія: Книгознавство, бібліотекознавство та інформаційні технології. – 2009. – Вип. 4. – С. 235–239.
3. Матвейко І. І. Веб-сайт бібліотеки університету – важливий інструмент в системі обслуговування користувачів / І. І. Матвейко // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформаційного суспільства : матеріали 6-ї Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 10–11 верес. 2015 р.). – Львів : вид-во Львів. політехніки, 2015. – С. 221–226.
4. Шевченко І. О. Нова бібліотечна послуга: використання інформаційних технологій та Інтернету в бібліотеці : посіб. для бібліотекарів за програм. підвищ. кваліфікації / І. О. Шевченко. – Київ : Самміт-книга, 2012. – 76 с.

References

- [1]. Aksonova N. D. Zabezpechennia vilnoho dostupu do naukovoï informatsii cherez bibliotechni veb-saity [Providing open access to scientific information through library websites]. *Adaptatsiia zavdan i funktsii naukovoï biblioteki do vymoh rozvytku tsyfrovyykh informatsiinykh resursiv: materialy Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii (Kyiv, 8-10 zhovtnia 2013 r.)* [Adaptation of the assignments and functions of scientific library to requirements of development of digital information resources: Materials of the International scientific conference (Kyiv, 8-10 October 2013)]. Kyiv, 2013, pp. 118–120.
- [2]. Iepifanova O. Rol veb-saitu v bibliotechno-informatsiinomu obsluhovuvanni naukovoï biblioteki Shkhidnoukrainskoho natsionalnoho universytetu imeni Volodymyra Dalia [The role of web-site in the library-informational services of the scientific library of Volodymyr Dal' Eastern-Ukrainian National University]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia: Knyhoznavstvo, bibliotekoznavstvo ta informatsiini tekhnolohii* [Visnyk

- of the Lviv University Series "Bibliology, Library Studies and Information Technologies"]. 2009, vol. 4, pp. 235–239.
- [3]. Matveiko I. I. Veb-sait biblioteki universytetu – vazhlyvyi instrument v systemi obsluhovuvannia korystuvachiv [University library website – important tool in customer service system]. *Suchasni problemy diialnosti biblioteki v umovakh informatsiinoho suspilstva: materialy shostoї mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Lviv, 10–11 veresnia 2015 r.) [Modern problems in library activity in a context of information society: materials of the 6th international scientific and practical conference (Lviv, 10-15 September, 2015)]*. Lviv, 2015, pp. 221–226.
- [4]. Shevchenko I. O. *Nova bibliotekna posluha: vykorystannia informatsiinykh tekhnolohii ta Internetu v bibliotetsi [A new library service: usage of information technologies and internet in library]*. Kyiv, 2012, 76 p.

Надійшла 08.08.2019 р.

Грамм Е. Н.,

заведующая отделом обслуживания библиотеки
Криворожского государственного педагогического университета
просп. Гагарина, 54, г. Кривой Рог, 500086, Украина
тел.: (0564) 70 13 39
e-mail: aleashka72@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5965-3100

Кравченко Е. Н.,

заместитель директора библиотеки
Криворожского государственного педагогического университета
просп. Гагарина, 54, г. Кривой Рог, 500086, Украина
тел.: (0564) 70 13 39
e-mail: olenakravchenko@ukr.net
ORCID: 0000-0002-3731-4324

Лебедюк Е. А.,

заведующая отделом информационных технологий и компьютерного обеспечения
библиотеки Криворожского государственного педагогического университета
просп. Гагарина, 54, г. Кривой Рог, 500086, Украина
тел.: (0564) 70 13 39
e-mail: olenalebeduk9@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6747-7693

**ЭЛЕКТРОННЫЕ РЕСУРСЫ БИБЛИОТЕКИ КАК СПОСОБ
ПРЕДОСТАВЛЕНИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ УСЛУГ
(ИЗ ОПЫТА РАБОТЫ БИБЛИОТЕКИ КГПУ)**

В статье рассматривается содержание и роль web-страницы библиотеки Криворожского государственного педагогического университета, проанализированы ее структура и рубрики. Освещены изменения, которые происходят в библиотечно-информационном обслуживании пользователей при помощи Интернет-ресурсов. Раскрыты основные проблемы распространения электронных источников информации и представлены пути решения.

Ключевые слова: библиотека высшего учебного заведения, web-сайт библиотеки, web-страница библиотеки, библиотечно-информационное обслуживание, электронные ресурсы, электронные услуги, репозитарий, электронный каталог.

Hramm O. M.,

Chief of the Library Services Department
Library of Kryvyi Rih State Pedagogical University
54 Gagarin Ave, Kryvyi Rih, 500086, Ukraine
tel.: (0564) 70 13 39, 098 488 54 23
e-mail: aleashka72@gmail.com
ORCID: 0000-0001-5965-3100

Kravchenko O. M.,

Deputy Director
Library of Kryvyi Rih State Pedagogical University
54 Gagarin Ave, Kryvyi Rih, 500086, Ukraine
tel.: (0564) 70 13 39, 096 173 00 86
e-mail: olenakravchenko@ukr.net
ORCID: 0000-0002-3731-4324

Lebeduk O. O.,

Chief of Library IT Department
Library of Kryvyi Rih State Pedagogical University
54 Gagarin Ave, Kryvyi Rih, 500086, Ukraine
tel.: (0564) 70 13 39, 098 103 02 24
e-mail: olenalebeduk9@gmail.com
ORCID: 0000-0002-6747-7693

**ELECTRONIC RESOURCES OF A LIBRARY AS MEANS
OF PROVIDING INFORMATION SERVICES
(FROM THE EXPERIENCE OF KRYVYI RIH STATE
PEDAGOGICAL UNIVERSITY LIBRARY)**

Summary

Purpose. Digital resources among services of university library.

The article discusses content and role of library webpage in Kryvyi Rih State Pedagogical University; its structure and rubrics are analyzed. Changes in providing library and information services with implementation of online resources are described. Main issues concerning the distribution of digital information sources are described; ways to their solution are suggested.

Methodology. On various stages of the survey the following methods were used: analysis and synthesis, comparison, generalization, primary sources search. These methods provided important factor of research objectivity; they allowed determining, processing and analyzing the whole complex of available sources.

Finding. Statistical analysis was used to analyze the dynamics of new developments, current needs of the readers, and to work out decisions regarding the quality improvement of information search services.

Practical value. Creating a theoretical foundation for implementation of set tasks and improving the quality of information services through online resources comprises the practical value of the acquired findings. Conclusions and results of the research can be used in university students', postgraduates' and professors' information search activities as well as in modern library practice. Certain results of the research are used and implemented in practice of the library of Kryvyi Rih State Pedagogical University, namely at the workshops on the basics of information culture.

Results. Digital resources facilitate improvement and further development of providing online library services.

Keywords: university library, library website, library webpage, library and information services, digital resources, digital services, repository, web catalogue.